

TELKIBÁNYAI SALÁTA

7. szám

2005. június 22-26.

ARANYGOMBOS TELKIBÁNYA

A Zempléni-hegység Északnyugati lábainál fekvő páratlan természeti szépségű település Telkibánya. A szűk völgyben épült község házai az erdők alján sorakoznak a tiszta vizű patakok partjain. Méltán írták már a 19. században kiadott földrajzi ismertető Telkibányáról: „Ezen helység sokban hasonlít egy svájci havasok között fekvő faluhoz, mivel házai magas sziklákon vannak építve” különösen igaz volt ez abban az időben, amikor a házak a sziklára épült vártemplom köré telepedtek.

A gazdag történelmi hagyományokkal rendelkező község természeti értékeiben is egyedülálló. Két tájvédelem alatt álló erdő határolja. A nagy gazdaságot jelentő hajdani nemesércbányászat már régen megszűnt, de még mindig földtanilag a legértékesebb hegyvidéke hazánkban. A felszínen ma is jól láthatóak a horpabányászat nyomai az aranyörlő – mosó maradványai. Az ásványgyűjtők és geológusok paradicsoma.

A kis hegyi település méltán rászolgált az előnévre, hiszen bányáiban évszázadokon át aranyat és ezüstöt bányásztak.

Károly Róbert királyunk, mint királyi bányatelepet felmérteteti, határait pontosan kijelölteti. Utóda Nagy Lajos önálló királyi városi kiváltságot adományoz "Telukbányának". A virágzó bányaváros igazi fénykorát azonban Zsigmond király idejében élte. A XVII. századi bányaművelést követően a település gazdasági jelentősége egyre csökken. Gyára, mely sokáig a híres telkibányai porcelánt gyártotta, ma helyi nevezetesség.

Tiszta vizű forrásai, jó levegője, gazdag növény és állatvilága, békéje és csöndje maradandó élményt nyújt az idelátogatók számára.

Szeretettel köszöntöm a LII. OVTT. résztvevőit. Ezzel a kiadvánnyal szeretném hozzájárulni a találkozók sikeréhez. Mindenkinek kellemes kikapcsolódást, jó hangulatot kívánunk!

Bartók Julianna (szerkesztő)

TELKIBÁNYAI SALÁTA

Az első írásos dokumentum 1270-ből való, mely önálló bányatelepként említi a települést. A jelenlegi Telkibánya a protocollum tanúsága szerint 7 falu népéből állott. Ezek voltak: Telki, Vámház, Nagyümölcs, Mindszent, Csör-Csóz, Rátka és Koncfalva. Ezek emléket ma már csak egy-egy határrész őrzi. A bányászat fellendülése után kapta a Telkibánya nevet, majd Európa híré bányái olyan gazdagságot teremtettek, hogy ráragadt a ma is ismert Aranygombos Telkibánya elnevezés. A gazdag faluban ugyanis bearanyozták a templom tornyán lévő "gombot".

A középkori felső-magyarországi bányavárosok sorában az ötödik helyet foglalta el. Fellendülése az Anjouk idejére esik. Arany- és ezüstabányáinak gazdagsága miatt kapta Zsigmond császártól bányavárosi rangját, külön privilégiumokkal. Királyi birtokként nagy lendülettel fejlődött. Ebben az időben épült régi vára a mai református templom körül, melyről Bonfinius - Mátyás király történetírója - is megemlékezik. A XVI. században bekövetkezett hatalmas bányaszerencsétlenség miatt a bányászat évszázadokon át szünetelt, a település jelentősége megszűnt. Ebben a bizonyos Veresvíz-völgyi, rettenetes bányaomlásban a krónikák szerint 360 bányász vesztette életét. Tompa Mihály az eset kapcsán írta meg Verespatak című balladáját.

VERESPATAK

*Régen város volt ez helyen,
Zsigmond király idejében.
Két templomok, nagy tótések
Arany bányák és sok ércek.
Az mély árok bizonyítja,
Bonfinius ezen írja;
De a dúló rabló Csehók
Elpusztíták a pártütők !
A Krisztusért immár kérünk,
Édes atyán láégy mi vélünk
Anno 1624.die 26. augusti
(A telkibányai templom falán, belől.)*

TELKIBÁNYAI SALÁTA

*Hol Telkibánya bércein lebeg
Bozótos erdő kétes árnya,
S a fejsze egyhangúan döng, kopog,
Odvas bükkök tövébe vágva;*

*Hol, vén fukar módjára a bérc
Sziklás ölébe rejti kincseit,
S megátalkodva áll, tűri
A kutató bányász vas-ékeit:*

*Áll Kányahegy. Itt hajdanában
Arany- s ezüstre vitt a gazdag ér ;
Öléből most forrás buzog fel,
Veres habokkal, mintha volna vér.*

*Lelkem varázs fuvallat éri,
Állván a bérceken s a patak felett;
S im titkos ajk susog fülemben,
Csodás regében történetet.*

*Miként a hangya, nyárszakában,
Dolgozva hemzseg lyuklakában
-Hogy megrakott tárháza légyen,
Ha vihar fog dühöngni télen -:*

*Régente e bérc mély ölében
Úgy hemzsegett az ember épen;
A bánya népe éj-naponta
Érces sziklát feszíte, onta.*

TELKIBÁNYAI SALÁTA

Az ember kincs után sóvárog.
S ha intnék a csábos sugárok:
Megjárja a mély tenger ágyát,
És fúr sötét hegyekbe bányát.

E bérc igen dúsan fizette,
Hogy élve benne eltemette
Magát a bányász; s merre vágott,
Elé ezüst s arany sugárzott,

És szombaton, déltől napestig
Dolgozott saját kezére;
Szorgalma addig amit ásott:
Az lőn egy heti munka-bére.

Épen kondul a dél harangja,
- A bérceken széttörve hangja-
S a hét utolsó napja lévén,
Moraj támadt a bánya mélyén.

Szerencse föl ! Harsogva zengett;
A bérc repedt , a szikla rengett
Erős karok súlyos csapásán,
Forogva bennök tompa csákány.

A munka folyt nagy szenvedéllyel,
A kincs sovár, lázas dühével;
S a dülást gyakran abba hagyván,
Cívódtak hitvány ércdarabkán.

TELKIBÁNYAI SALÁTA

De aki ült kincsen sötéten,
Harag gyult a szellem szemében;
S megutálván a kapzsi népet,
Barlangja ajtaján kilépett

S kiket kincsen kapkodni látott :
Nagy bosszúsán köztök megállott;
S hogy ellenségit elveszítné:
Hatalmas karját szétfeszíté...

Az érc fenn estimára kondúlt,
Midőn a bányaőr kiindúlt,
S imádkozni egy Miatyánkot,
A bánya torkánál megállott,

Azonban rémület fogá el,
Észrevévén, hogy nádpálcája,
- Mit megtámaszta a torokban-
Görbülni kezd abroncs módjára.

„ A bánya száll! „ kiálta rögtön,
És a kiáltás mélyre szállott;
„ A bánya száll ! „ kiálta újra,
Hanem hívőkre nem talált ott.

„Isten nevében esküszöm, hogy
A bánya száll ! siessetek ki...!”
De a kincsvágy erős a szívben !
Gunyszó felelt, - s nem jött ki senki.

S a bérc nagy hirtelenében lesüllyedt,
Földrázó dörgésnek közölte;
S a bánya kincsbeteg dulói
Ércomladék alá temette.

TELKIBÁNYAI SALÁTA

*Mely elragadt testvért, barátot,
S bús sírja lőn a kedvesednek:
A bércet, fájdalom-szavával
Nevezte a nép Kányhegynek.*

*A vers patak- szól a monda –
A gyilkoló sziklák alatt,
- Kik háromszázan voltak,-
A holtak véreből fakadt.*

*S míg az idő betelni nem fog,
Mely szellemnél írva van:
Foly a patak , s eret kutatni
Jár a bányász haszontalan ;*

*De majd megenyhül bős haragja,
- a vérszínű forrás enyész -
S miképp hajdan volt, Kányahegyben
A gazdag bánya nyitva lesz.*

Tompa Mihály

Mária Terézia idejében néhány bányát újraindítottak, majd a reformkori fejlesztések idején itt épült az ország első kőedénygyára, amit 1906-ban áttelepítettek Hollóházára. Ezek következtében Telkibányán csak az erdő és a mezőgazdaság jelentett további megélhetést. De a bányászkodás múltját ma is őrzik a bányabejáratok, az arany őrlő- és mosóhelyei, valamint a község belterületén található múzeum.

TELKIBÁNYAI SALÁTA

TELKIBÁNYA A ZEMPLÉN-HEGYSÉG LEGSZEBB TÚRÁINAK NAGYSZERŰ KIINDULÓPONTJA.

- A gönczi kolostorromok, Amadévár, Kutyaszorító, Kőkapu, Füzéri vár, Nagy-Milic, Hollóháza, Mátyás király kútja, Dorgói-fenyves, Pengőkő, Bohórét, Regéci vár - mind egy-egy gyöngyszeme a Zempléni-hegységnek. Telkibányáról kiindulva gyalogosan kényelmesen elérhetők, egész-, vagy fél
- napos túrák formájában, és a legszebb élményeket nyújtják a természetet kedvelőknek.
- Innen indulhatunk egynapos túra keretében Boldogkőváraljára, valamint a másik irányban a füzérradványi kasélyhoz, az arborétumhoz, a széphalmi Kazinczy emlékmúzeumhoz, Sátoraljaújhelyre és Sárospatakra.
- A Rákóczi túra útja szintén Telkibányán vezet keresztül, melyet a hosszabb, többnapos túrákat kedvelők számára ajánlunk. A Füzér Telkibánya-Regéc-Sárospatak útvonalat legnagyobb túraélményeik közé sorolhatják a természetjárók.
- Megtekintésre érdemes a régi porcelángyár épületében berendezett múzeum a gyár eredeti termékeivel, erdészeti, néprajzi és bányatörténeti kiállításával, ásványaival, előkertjében a aranyérc-örlőkövekkel.
- Helyi különlegesség a várdombon épült templom (XVI. század) 1624-ből való felirattal.
- Műemlék értékű a temető jellegzetes, egyedi kopjafáival.
- Az Ósva-völgyben látható a felszíni perlitfolyás.

NEVEZTESSÉGEK

Érc- és Ásványbányászati Múzeum

A telkibányai Ipartörténeti Gyűjtemény a rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum kezdeményezésére nyitotta meg kapuit 1970-ben a hajdani porcelángyár épületében, amelyet a Kádár Család adományozott e célra. A gyűjtemény 6 teremben mutatja be Telkibánya nemesércbányászatának a történetét. Tokaj-Hegyalja ásványbányászatát, a híres telkibányai kerámiát, a Zempléni-hegység erdészetét, Magyarország legszebb ásványait és az adományozó Kádár család emlékszobáját. Kerámia gyűjtemény
Hazánk első porcelán gyárának termékei és történelmi emlékei az első teremben láthatók, amelyek a gyűjtemény legértékesebb részét képezik. Széchenyi ösztönzésére, Bécs gyáralapítást tiltó rendelkezés ellenére, Bretzeinheim herceg az ércutatásnál megtalált kaolin felhasználására porcelángyárat létesít 1825-ben. Kitűnő ízléssel készült edények kerültek ki a gyárból. Később kőedény gyártásra állt át és igenyes termékei külföldre is

eljutottak. Az egyre növekvő konkurencia és a kedvezőtlen szállítási viszonyok miatt 1907-ben a gyár kénytelen beszüntetni termelését. E gyűjtemény a híres „Regéci” és „Telkibányai” jelzésű kerámiák teljes sorát őrzi. Bányászati gyűjtemény A baloldali terem bemutatja a hajdani bányaváros, Telkibánya középkori virágzó nemesércbányászatának emlékeit. Telkibányáról az első írásos adat 1270-ből származik, amelyben V. István az egyik adománylevelében említi a község nevét. Károly Róbert 1341-ben mint királyi bányatelepnek szabályozza határait. Nagy Lajos pedig 1344-ben „Telukyt” bányavárosi kiváltságaiban megerősítette. Fénykorát Zsigmond király korában élte, amikor az írások mint bástyákkal és falakkal megerősített helyet említik. Telkibánya tagja volt az 1487-ben megalakult Felső-Magyarországi Bányavárosok Szövetségének. Ércbányászatának jelentőségét és bányavárosi rangját akkor veszti el, amikor a bányászat mélyebb szintre kerül, a telérek elszegényednek és Amerika felfedezése után a nemesfém árak visszaesnek. Telkibánya középkori bányászatát egy dioráma mutatja be, amelyen egy makett sorozaton a bányaváros virágkorában alkalmazott csaknem teljes technológiai sor található arányosan kicsinyített méretben. Ezen megismerhető, hogyan működött a foncsormalom, amelynek középkori őrlőkövei a múzeumkertben láthatók. Megismerhető a középkori horpabányászat kézi vitlás aknáit, valamint a nyílászűzők, ércmosók, stb. Tárolók mutatják be a régi bányászszerszámokat, a bányamérés és világítás eszközeit, Tokaj-Hegyalja ásványbányászatának képeit, dokumentációt, valamint a korábban itt működő fafaragó tábor alkotásait. Kádár család emlékszóbjája A bányászati teremből nyílik a Kádár család emlékszóbjája, amely annak a családnak a személyes tárgyait, kitüntetéseit mutatja be, akik lelkes és pedagógusként hosszú éveken keresztül gyűjtötték Telkibánya emlékeit és teljes vagyonukat a múzeumra hagyták. Különösen kiemelkedő munkát végzett a család utolsó tagja Kádár Sarolta tanítónő, aki néprajzgyűjtő és irodai munkásságáért többször kitüntetésben részesült. Erdészeti Kiállítás Régi dokumentációk igazolják Telkibánya környékén is az erdészet és a bányászat ősi kapcsolatát és fontosságát. A Zempléni-hegység érdekessége is több évszázadokon keresztül egyetlen megélhetési forrása volt az itt élő népeknek. Hazánk egyik legszebb vidékének természeti kincseit, fáit, növényeit, vadjait és madarait mutatja be az erdészeti kiállítás. Három diorámában, természetes környezetben látható e vidék néhány vadja, a vaddisznó, a borz, számos hulló, köztük a zempléni vipera, megtalálhatók többek között az itt élő holló, szalonka és a gyönyörű jégmadár is. Megismerhetők a leggyakoribb gombafajták és számos fénykép látható az erdőgazdálkodásról. Nemcsak látványos de hasznos ismereteket nyújt a kiállításnak az a része, amely Zempléni-hegység legfontosabb fajtáit mutatja be eredeti törzsdarabokkal és képeken a hozzátartozó lom

bozataikkal és virágaikkal. Néprajzi gyűjtemény Telkibánya gazdag néprajzi emlékei, a háztartásban használt több mint száz éves eszközei egy kisebb teremben láthatók. Különösen értékesek az itt készült szőttesek, hímzett terítők, konyharuhák, amelyeket még ma is készítenek és használnak a községben. Értékes látványossága e teremnek az a kopjafa gyűjtemény, amely a vártemplom temetőjében található fejfákat mutatja be. Ezek az archaikus évszámjelöléseivel és díszítéseivel az oszlopos-rovásos fejfák csoportjába tartoznak, évszázadokon keresztül megtartották formájukat. Beszélő fejfáknak is nevezik ezeket, hiszen formájukról, alakjukról, díszítéseikről meglehetősen állapítani az elhunyt nemét, életkorát és a faluközösséghez kapcsolódó viszonyát.

Ásványgyűjtemény

Egy külön teremben elhelyezett ásványgyűjtemény bemutatja Magyarország legjellemzőbb és legszebb ásványait. Külön vitrinben láthatók csodálatos és változatos formájú kalcitok, aragonitok. A többi vitrinek bemutatják a hazánkban bányászott összes ércek és ásványok jellegzetes típusait és különleges kristályait. Megtalálható Tokaj-Hegyalja összes jellegzetes ásványa, opálok, kalcedonok, féldrágakövek, az ebből készült dísz tárgyak és a híres állat és növény kövületek. Együtt látható Telkibánya jellegzetes ásványi a borostyánopáltól a termésaranyig és ezüstércig. Az ásványgyűjtemény egy magánygyűjtő letétbe helyezett anyaga. Múzeumépület és múzeumkert A gyűjteménynek Telkibánya egyik legrégibb épülete adott helyet, amely feltételezhetően 16.sz. elején épült. Az 1774-ben készült Szartori féle térképen, mint Macellum, bányászati élelmiszerraktár szerepel. A bányászat megszűnése után Bretzenheim az épületet kibővítve itt létesítette hazánk első porcelángyárát 1825-ben. A kerámiagyár megszűnése után a romokban lévő épületet a Kádár család megvette és lakóházzá alakította át, majd múzeum létesítésére adományozta. A gyönyörű boltíves alagsorban kávézó áll a látogatók rendelkezésére. A múzeumkertben található Közép-Európa egyetlen malomkőparkja, amely a Telkibányán használt közép- és újkori ércőrlő kövek valamennyi típusát bemutatja. A múzeumkert különös látványossága az életfa és bányász szoborcsoport, amely Nemes Sándor fafaragóművész munkája. A hajdani kerámiagyár égető kemencéjének alapzatán épült meg hazánk legszebb fekvésű szabadtéri színpada a domboldalba bevágva csodálatos háttérrel és panorámával. A kertben található emléktáró bejárata és a hozzá kapcsolódó akna a hajdani bányaműveletek hangulatát idézik. A gyűjtemény április 1 és október 31 között tart nyitva. Csoportok előzetes bejelentés alapján a többi hónapokban is látogathatják a gyűjteményt. Telefon: 06-30-501-4257

Telkibányai Vártemplom

A templom építésének kezdetéről nincsen írásos adat. Egyes kutatók szerint 1318-1340 között kezdődött el az építkezés. A legkorábbi feljegyzés a templom északi falába beépített kőtáblán olvasható, amit Bonfini történetírónak tulajdonítanak. E szerint a bányászat virágkorában Zsigmond király idején a templom az itt felépült védelmi vár egyik része volt. Az eredeti templom gótikus stílusban épült, a főhajón kívül két oldalhajója volt, az egyiknek a nyomai a déli fal külső oldalán jól láthatóak. A keleti oldalon helyezkedett el a nagyméretű szentély, amelynek a bejárata a mai hátfalnál volt és 6-8 méterrel hosszabbította meg a templomot. A gyönyörű gótikus épületet a husziták rombolták le, akik 1442 és 1460 között tartották megszállva a környéket és a templomot erődnek, rendezték be kettős sánccal körülvéve, amelyek mai maradványai még ma is láthatók. A hajdani vár alépítményei még feltáratlanok, a hagyomány szerint a várból az északi oldal felől a meredek fal alatt menekülő járat volt kiépítve. A templom épület külső és belső formájában a reformáció hozott gyökeres változást. A 16. század elején sok peregrinus diák tanult a környékről azokon az egyetemeken, amelyek a reformáció szellemi központjai voltak, ahonnan visszatérve a megújult hitet, a reformáció szellemét hozták magukkal. 1579-re az egész község protestált és felvette a kálvini református vallást. A Perényiek nagy adománya tette lehetővé, hogy félig romos templomot újjá építsék, lebontva a szentélyt és oldalhajókat és az új hit tanai szerint alakították át a mai 10x26 méter alapterületű templombelsővel, 800 ülőhellyel, amelyben a község mai teljes lakossága elfér. Akkor készítették azt a gyönyörű szószéket is, amelynek kétszintes szószék-koronája tetejére később került a fiókait vérével tápláló pelikán. Az átépítést 1624-ben fejezték be. Azóta a templomot többször átépítették, renoválták, amelyek során megsemmisültek a templombelső feliratai és feltételezhetően ekkor semmisült meg a festett kazettás mennyezet is. A hívogatást a 19. sz. végéig, a temető, főbejáratánál a mai ravatalozóval szemben álló, kő alapokra épített harangláb látta el. A kő harangtornyot 1829-ben építették a templom nyugati végére neogót stílusban. A 25 méter magas tornyot két harang lakja, a nagyobbik 600 kg, a kisebbik 250 kg súlyú. Mindkettőt a Nemzeti Múzeum nemzeti örökségének nyilvánította. Kopjafás temető Az elmúlt évszázadban Telkibányát a táj szépsége és a ma már pusztuló kopjafás temető tette vonzóvá. A vártemplom körülvevő temetőben a fejfák az „oszlopos-rovások” kopjafák csoportjába tartoznak. Egyszerűségükkel mentesek minden felesleges cirádától, vagy díszítő elemtől, méltóságjeljesek, évszázadokon keresztül megtartották formájukat. Az évszám és a szöveg rávése nélkül is „beszélő kopjafák voltak, hiszen formájukról, alakjukról meg lehetett állapítani az elhunyt nemét, életkorát, vagy a közösséghez kapcsolódó viszonyát. Díszítése, archaikus évszámjelölései azokra a korokra utalnak,

Amikor az írásbeliség még nem terjedt el hazánkban, így például a vízszintes bevágások az évtizedeket, a függőleges rovások, pedig az egyes éveket jelölve mutatták az elhunyt életkorát. Még fellelhetőek az emberi testre utaló arányok is attól függően, hogy a kopjafák kisgyermek, fiatal korú vagy soványabb testalkatú sírhelyét jelölik. Különleges értéket képviselnek a kopjafák díszítő elemei is. Az ősi halottkultuszra utalnak a rozettás, forgó rózsához hasonló díszítések, amelyeket leegyszerűsítve körzővel szerkesztenek, ez a napisten kőköri eredetű jelképe. Ma már semmilyen kultikus jelentősége nincsen, de mint örökölt hagyomány és megszokott fejdísz, tovább él a telkibányai kopjafákon. Megtalálható még a szomorúfűz vésett formája is ami csak az utóbbi évszázadban terjedt el. Temetőink és fejfáink művészete a növekvő életszínvonalal arányosan csökken. Egyre nagyobb mértékben váltják fel a szépen faragott kopjafákat a monumentális műköből és betonból készült síremlékek. Természetesen nem ítélték el a halottkultusz ilyen megnyilvánulása, de szükséges lenne megmenteni legalább a temető egy részében ezt a ma már ritka nemzetközi örökségünket.

Hősök emlékparkja :

Az ezüstenyővel körülvett emlékmű azoknak a nevével tartalmazza, akik az első és második világháborúban hősi halált haltak. A sötétszürke márványtábla 65 hősi halott nevét örökíti meg. A község a lakosság létszámához viszonyítva nagy áldozatokat hozott mindkét háborúban. Az emlékművet 6 kopjafa veszi körbe, bemutatva a kopjafás temető egy-egy fejfaját. 1996-ban a milicentenárium ünnepi sorozata keretében avatták fel azt a szépen faragott kopjafát, amely a csúcán a hagyományos bányászjelvényt, oldalán pedig a hajdani bányaváros címerét hordozza. A talpazaton elhelyezett márványtáblán az alábbi felirat olvasható: "Telkibányai Ércbányászat Hősi Halottjainak emlékére állított" 1996-ban újra indult az érc kutatás egy londoni bányavállalat kezdeményezésére, magyar cég közreműködésével. Ezt örökíti meg egy kőtömbre elhelyezett érc-tábla alábbi felirattal: „Emléktábla a magyar honfoglalás 1100-ik és Telkibánya alapításának 725 évfordulója emlékére a nemesfémbányászat újjáéledésének reményében 1996 okt. RTZ-CRA London. A parkot a temetővel egy 1849-es emlékmű köti össze. A dombra épített, kőből faragott emlékoszlopon az alábbi felirat olvasható: SKWOR JÓZSEF gyász sírján a tiszta barátságunk szentelt emlék. 1849. A Skwor (vagy Skvor) család egyik tagja fontos tisztséget tölt be Abaúj-Torna vármegye tisztikarában. A családot rokoni szálak fűzik Telkibányához. Skwor József azon honvédtisztek, közé tartozik, akiket mint önkénteseket a szabadságharc közben tüntettek ki és avattak tiszté. Hosszú évek óta a község itt emlékezik meg március 15-én az 1848-as szabadságharcról.

Szent Katalin Kápolna és Ispotály Romkert :

A Vártemplom közelében, egy házépítés alapásánál sikerült megtalálni a hajdani bányavároshoz tartozó ispotálynak és Szent Katalin tiszteletére felszentelt kápolnának a maradványait. Az 1367-ből származó okiratok számolnak be az ispotály és a templom alapításáról. A fokozott gondoskodás szükségessége alapozta be a bányászok önszegélyező mozgalmaikat évszázadokkal megelőzve az összes többi iparágat. Már a 12. században megjelennek a bányász önszegélyező szervezetek, fizetésük bizonyos hányadát egymás támogatására felajánlva. Telkibánya is mint virágzó bányaváros megengedhette magának, hogy ispotályt tartson fenn a betegek és elaggott bányászok gondozására, de ez nem csak kötelesség volt, hanem a város rangját is emelte. Az ásatásokat a Herman Ottó Múzeum végezte, feltárva teljes egészében a templom alapjait és a hozzá tartozó ispotály és temető egy részét és eredeti formában helyre állította a későbbi időben épült kápolnát. Különleges értéke a feltárt romoknak, hogy a hazánkban talált ispotályok közül csak a telkibányai maradt meg eredeti formában. A telkibányai Szent Katalin kápolna és ispotály az ország egyik legszebb helyreállított műemléke, amelyet dokumentumok felkutatása és szakszerű régészeti ásatások alapoztak meg. A kápolna belső kialakítását egy vállalkozó adománya tette lehetővé. Az oltárképet, a padokat Joó Zoltán táblakép festő készítette. Az oltárkép fő alakja Alexandriai Szent Katalin. A két mellékalak is kapcsolódik a helyhez, Szent Rókus a betegek segítője és Szent Borbála a bányászok védőszentjeként idézi Telkibánya múltját.

Vadászati kiállítás:

A Zempléni-hegység gazdag vadállományáról a középkori feljegyzések is megemlékeznek. „A hegység érintetlen tölgyes, bükkös erdőrengetegekben, a Hernád és a Bodrog árterületeinek liget erdejeiben a bölénytől a farkasig, a hattyútól a sólyomig a vadfajok olyan bősége volt, hogy Sárospataktól Füzérig és Telkibányáig az erdőispánság felügyelete alatt királyi vadászterületként tartották nyilván a hegység nagyobb részét.” Még ma is hazánk egyik leggazdagabb vadászterülete a Zempléni-hegység, hiszen a dámszarvas kivételével itt megtalálható Magyarország összes nagyvadjai, szarvas, őz, vaddisznó, kárpáti gím-szarvas muflon, vadmacska, hiúz, róka, borz, stb. Egy Telkibányán lakó erdőmérnök, aki egész életében a Zempléni-hegység erdő- és vadgazdálkodásának fejlesztésével foglalkozott, magángyűjteményének közreadásával hozta létre a kiállítást, ahol közel 100 zempléni trófea látható. A tablókön színes fotók mutatják be a vadak természeti kapcsolatát. A kiállításon láthatóak a vadászattal kapcsolatos felszerelések, faragványok, fokosok, díszkorsók, amelyek egyenként is egy-egy remek kézműves alkotás. A kiállítás külön értéke A Zempléni vadgazdasággal kapcsolatos szakirodalmi gyűjtemény

és az egyes állatfajok ismertetője. Nemcsak a turisták számára jelent nagy élményt a kiállítás de a szakembereknek, vadászoknak, vadgazdálkodással foglalkozóknak, kutatóknak is hasznos ismereteket nyújt. Azok számára, akik további tanulmányt kívánnak végezni e terület vadgazdálkodásával vagy a környék természeti értékeivel kapcsolatban, 4 kutató vendégszoba áll rendelkezésre. A kiállítás előzetes telefonrezegetéssel látogatható. Hegyi út 6/a.

Ipartörténeti gyűjtemény :

A telkibányai Ipartörténeti gyűjtemény a rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum kezdeményezésére nyitotta meg kapuit 1970-ben, abban az épületben, amelyben 1825-ben Bretzenheim herceg az érckutatásnál megtalált kaolin felhasználására porcelángyárat létesített. Kitűnő ízléssel készült edények és dísz tárgyak kerültek ki a gyárból. Később kőedény gyártására tért át és a termékei külföldre is eljutottak. Az egyre növekvő konkurencia és a kedvezőtlen szállítási viszonyok miatt 1907-ben a gyár kénytelen beszüntetni termelését. A romos épületet az 1930-as évek elején a Kádár család vette meg és a felső szinteket lebontva lakóházzá alakította át. 1970-ben az épület alagsorát, 1980-ban pedig az egész épületet és teljes vagyont a család utolsó tagja, Kádár Sarolta a múzeum céljaira adományozta. A múzeum legértékesebb részét a kerámia gyűjtemény képezi, amely hazánk első porcelán termékeit, a híres „Regéc” és „Telkibánya” jelzésű kerámiák teljes sorát őrzi. A bányászati gyűjtemény a hajdani bányaváros Telkibánya középkori virágzó nemesércbányászat emlékeit és Tokaj-Hegyalja ásványbányászatának képeit dokumentumait és a korábban itt működő fafaragótábor alkotásait őrzi. Hazánk egyik legszebb vidékének természeti kincseit, fáit, növényeit, vadjait és madarait mutatja be az erdészeti kiállítás. Múzeum kávézó Az Ipartörténeti Gyűjtemények és az alagsorban lévő Múzeum Kávézónak a község egyik legrégebbi épülete adott helyett. A 120cm vastag, támfallal megerősített késő gótikus, gyönyörű boltíves terem építésének ideje a 16. század közepére tehető. Az épület anyaga, az oszlopok és boltívek formája, a sárospataki vár Perényi szárnyának alsó szintjével mutat azonosságot. Az 1774-ben készült szartodi féle térképen, mint „Macellum”. Akkor ez volt a kincstári élelmiszerraktár, kávézó. Feltételezhetően már a 16. században is az ételmezés, ellátás céljait szolgálta, így ez az ország egyik legrégebbik vendéglátó helye, amely több mint 400 éve kisebb-nagyobb megszakításokkal működik. A kerámia gyár működése idején massza-előkészítő műhely volt. A felújítás után, 1984-től a környék lehangulatósabb vendéglátó helye, jelenleg mint Múzeum Kávézó áll a múzeumlátogatók és utasok rendelkezésére.

Ércórló Malomkőpark:

Az Ipartörténeti Gyűjtemény kertjében elhelyezett malomkövek, a Telkibánya környékén folyt nemesérc bányászat értékes emlékei. Anyaguk kemény hidrokvarcit és kovásodott violit, amelyek Tokaj-Hegyalja jellegzetes kőzetei. A kiállított malomkövek egyes darabjait már a bányászok virágkorában, a 14. században használták. A Kánya-hegy oldalában csaknem ötven félig faragott, vagy törött malomkő található. A legrégebbi malomkő, amelyen egy hengeres üreg van, emberi vagy állati erővel meghajtott nyilas zúzó tartozéka. Ércórlásnál a leggyakoribb voltak a száraztechnológiával, vízkerékkel meghajtott malomkő párok, amelyek függesztett járókerekeiből öt darab van kiállítva. A legkülönlegesebb és legritkábban előforduló, óriás achát mozsárra emlékeztető malomköveket a nemesfémekben szegény ércnek finomírlására használták vizes technológiával. A vízzel túlfolyó finom őrléményt fakádakban higanyal dúsították. A hengeres malomkővet az ósva-völgyi aranytörő helyén létesített agyagmalomban használták mázórlésre. Korábban érctörésre is használhatták ló, vízkerék, vagy gőzgép meghajtással. E függőleges tengely körül forgó malomköveket vagy malomkő párokat görgő malmoknak hívják, korszerű változatai napjainkban is működnek.

Szabadtéri színpad:

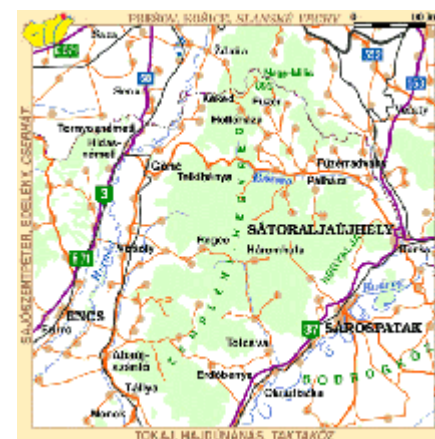
A telkibányai múzeumkertben épült meg hazánk legszebb fekvésű szabadtéri színpada a domboldalba bevágva csodálatos erdei háttérrel. A nézőtérrel a fenyves hegyoldala övezte szűk völgyben épült házsorok és a vártemplom látható. A kerámiagyár hajdani égetőkemencéjének 10 méter átmérőjű kör alakú alakzata a második világháború előtt a község fiataljainak a találkozó és szórakozóhelye volt. Vasárnap délutánonként, az akkori szokásoknak megfelelően itt táncoltak, vagy egy-egy régi népi táncot mutattak be a fiataloknak.

ABAÚJ-ZEMPLÉN KULTÚRTÖRTÉNETE DIÓHÉJBAN

Észak-Magyarországnak ma még sajnálatosan ismeretlen, felfedezetlen területe, szinte fehér foltja: Abaúj – Zemplén.

Az ország északkeleti sarkában „megbúvó” tájnak, amely a mai Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található, s szűkebben a Hernád folyó völgyétől a Zempléni-hegység impozáns sátorvonulatát is magában foglalja, elsősorban a természeti szépségei a lenyűgözők. A látogatót – aki először járja be ezt a vidéket – egyik ámulatból a másikba ejtik az utazás során a váratlanul

előbukkanó völgyek, völgszorosok, a bennük megbúvó kicsiny, múltat idéző falvakkal, a hegytetők, hegyvonulatok újabb és újabb különleges formáival. Ahány újabb emelkedő vagy útkanyarulat, annyi új csodálatos látnivaló, perspektíva. S a dombok, hegyek tetején a romjaikban is fenséges várak sora – Boldogkő várától Füzerig! Az erdőben csorgó hegyi patakok, tiszta, hús vizű források, s mindezek a már gondozott, karbantartott turistautakon is megközelíthetők. A természeti értékekkel, szépségekkel vetekszik a vidék kulturális jelentősége, a kultúrtörténeti látnivalók gazdagsága, változatossága. Ha Telkibányát – a középkor bányavárosainak egyik legjelentősebbikét, az aranybányák „aranygombos” városát egyfajta középpontnak tekintve képzeletben rajzolunk egy kb. 25-30km sugarú kört, akkor a következő helyek kínálnak látnivalót: Boldogkő vára; a vizsolyi református templom a Biblia ősnymtatványával; Gönc a középkor harcait is idéző Huszita –házzal és a bibliafordító Károlyi Gáspár emlékeivel; Abaújvár, amely a honfoglalás korától jelentős település, az első Árpádok korában az egész térség központja; Hollóháza világhírű porcelángyárával és múzeumával; a füzeri vár; Sátoraljaújhely előtt Széphalom a nyelvújító és irodalom – szervező Kazinczy Ferenc mauzóleumával; Sárospatak a Rákócziak híres várával, a magyarországi reneszánsz egyik legértékesebb és legteljesebb műemlék együttesével; s Regéc vára, szintén Rákóczi-emlékkel. A régió szerepe az ország történelmi – kulturális életében a honfoglalás korától jelentős, a fénykora azonban minden bizonnyal a XVI-XVII. századra, a reformáció és a magyar nyelvű írásbeliség nagy századainak idejére, valamint a XVIII-XIX. század fordulójára, az ún. nyelvújítás korára esik. A továbbiakban barangoljunk be Abaúj – Zemplén fenti helyszíneit, s ismerkedjünk meg tüzebben is értékeivel!

Boldogkő vára

A hegy, melyen a vár áll, Boldogkőváralja község határában magasodik, s a Magoska (734m) lealacsonyodó előterének tekinthető, hatalmas andezittufa tömb. A vár első okleveles említése bizonyítja, hogy 1295-ben már biztosan állott, IV. László király ekkor szerezte meg a Ják nemzetség egyik tagjától, s tette királyi birtokká. Az Árpád-ház kihalásakor a vidéknek is nevet adó Aba Amadék birtokában volt, majd az oligarchák (köztük az Amadék) legyőzése után Károly Róbert királyé lett, aki azután újra eladományozta. Ettől kezdve századokon keresztül, hol királyi vár, hol pedig adománybirtok. Több jelentős főúri család is birtokolta az erősséget: a Drugethek; Brankovics György; Kassa városa; a Szapolyaiak, a Bebekek; később a Rákócziak birtokába is került, végül az osztrák császári csapatok 1701-1702-ben, a magyarországi várak sorozatos lerombolása idején lakhatatlanná teszik. A vár kultúrtörténeti fénykora a 16.századra esik. 1527 és 1531 között volt itt káplán Dévai Bíró Mátyás, a „magyar Luther”, aki a wittenbergi egyetemet is megjárta, ahol a nagy reformátor tanait megismerte, s ahol a nagy Luther és Melancton asztaltársa volt. Prédikátori munkásságát egy magyar nyelvű ének is őrzi, amely Bornemisza Péter (szintén 16. századi prédikátor és költő) énekeskönyvében található, s nótajelzése így hangzik: „Magyar nyelven Mátyás vala az prédikátor.” Fő műve az 1538 előtt Krakkóban kiadott magyar nyelvű tankönyve, az „Orthographia Ungarica, azaz igaz írás módjáról való tudomány”. Ez nem csupán iskolai ábécéskönyv, hanem az írás-olvasás tudományát felnőttek körében is népszerűsíteni akaró kiadvány. A humanizmus és a reformáció szellemében a betűismeretnek fontosságáról igyekszik meggyőzni – elsősorban a kor mezővárosi polgárait. A prédikátor írt és kiadott egy katekizmust is (KÁTÉ), amely a korabeli élő beszéd tömörségével, erőteljes irodalmi nyelven szól. Ugyancsak jelentős kultúrtörténeti érdekessége a várnak, hogy a magyar reneszánsz legnagyobb költője, Balassi Bálint is gyakran megszállt itt a 16. század második felében, s érdemes tudnunk, hogy itt írta pl. gyönyörű tavaszköszöntő, végvári témájú versét, a Borivóknak való címűt. A várban – amelyet napjainkban is restaurálnak, bővítenek – állandó történelmi kiállítás, kőzet- és ásványtár is látható.

BORIVÓKNAK VALÓ

*Áldott szép pünkösdsnek gyönyörű ideje,
Mindent egészséggel látogató ege,
Hosszú úton járókat könnyebbítő szele,*

*Te nyitod rózsákat meg illatozásra,
Néma fülemüle torkát kiáltásra,
Fákat is te öltöztetsz sokszínű ruhákba.*

*Neked virágoznak bokrok, szép violák,
Folyóvizek, kutak csak neked tisztulnak,
A jó hamar lovak is csak benned vigadnak.⁶*

*Mert fáradság után füremedt tagjokat,
Szép harmatos fűvel hízlalod azokat,
Új erővel építvén űzéshez inokat.*

*Sőt még a végbeli jó vitéz katonák,
A szépszagú mezőt kik széjjel bejárják,
Most azok is vigadnak, az időt mulatják.*

*Ki szép fűvön lévén bánik jó lovával,
Ki vígan lakozik vitéz barátjával,
Ki pedig véres fegyvert tisztított csiszárral.*

*Újul még a föld is mindeniütt tetőled,
Tisztul homályából az ég is tevéled,
Minden teremtetett állat megindul tebenned.*

*Ily jó időt érvén Isten kegyelméből,
Dicsérjük szent nevét fejenként jó szívből,
Igyunk-lakjunk egymással vígan, szeretetből.*

Vizsoly

A település neve ma minden magyar ember tudatában ugyanazt a fogalmat hívja elő, ugyanazt jelenti: a vizsolyi Bibliát. A község főutcáján könnyű megtalálni a híres román stílusú református műemlék-templomot, ahol lelkes és élményszerű előadást hallhatunk Vizsoly, a templom és természetesen a Biblia történetéről. A templom 13. és 14. századi freskómaradványai önmagukban is jelentős művészettörténeti jelentőséggel bírnak, a Kárpát-medencei Szent László freskók egyik csodálatos példánya is itt látható; a legnagyobb látványosság, a legfőbb érték azonban természetesen a Biblia, az 1590-es ösnyomtatványok egyik példánya. Ekkor és itt készült el az első teljes magyar nyelvű bibliafordítás a szomszédos Gönc mezőváros tudós lelkészének, Károlyi Gáspárnak és társainak köszönhetően. A templommal szemben, a közút túlsó oldalán álló házon olvasható az emléktábla, hogy itt ezen a helyen állt a korabeli vándornyomda. A ház falán látható domborműves emléktáblán szó szerint ez áll: „Itt állt az a ház, amelyben Rákóczi Zsigmond anyagi támogatásával Mantskovits Bálint 1589. február 18. és 1590. július 20. között kinyomtatta Károlyi Gáspár teljes magyar bibliáját. Állította a Vizsolyi Alapítvány 1993 júliusában.”

A Vizsolyi Bibliából 1590-ben körülbelül 800 példány készült, hatása, jelentősége azonban felmérhetetlen. Nemcsak azért, mert azóta több mint százszor nyomatták ki újra, hanem azért is, mert a magyar irodalmi nyelv fejlődését is alapvetően meghatározta. E református biblián nevelkedett Kazinczy, Csokonai, Arany János, Ady Endre, Sütő András -, hogy csak néhány óriást nevezünk meg a magyar irodalom történetéből. Vizsoly a magyar nyelv és a magyar irodalom egyik bölcsője is!

Gönc

Vizsolytól kb. 14km-re fekszik a másik „bibliás” helység, Gönc. Itt élt és tevékenykedett a 16. század végén Károlyi Gáspár esperes, az „istenes vén ember” (ahogyan a tanítvány, a későbbi nagy zsoldárfordító Szenci Molnár Albert elnevezte). Ő is tanult a wittenbergi egyetemen (ahogy e század sok-sok literátora, prédikátora), s ott szívta magába a reformáció eszméit, s ott szerezte kivételesen nagy tudását, műveltségét is. A híres Dobó István (volt egri várkapitány) pártfogásával került Göncre másodlelkésznek a szintén kiváló tudós, Székely István mellé (ő írt először magyar nyelvű világtörténelmet – Chronica ez világnak jeles dolgairól), aki szintén próbálkozott már a Biblia lefordításával.

Károlyi fordításának nagy érdeme, hogy nem a latin nyelvű Vulgátát, hanem az eredeti héber és ógörög szövegeket fordítja magyarra, nagy nyelvi erővel, szépséggel és tömörséggel. A református templom udvarán látható szobrát (Mátray Lajos alkotását) 1890-ben állították fel, 1999-től pedig Biblia-múzeum is nyílt a településen, ahol szintén látható egy példány az ösnyomtatványból, valamint egy színvonalas kiállítás Abaúj református egyháztörténetéből. A hagyományos kiállítási anyagok mellett a legkorszerűbb számítástechnikai eszközök is rendelkezésre állnak az érdeklődők bármely – a témához kapcsolódó – igényének kielégítéséhez. Gönc a középkorban szervesen kapcsolódott a történelmi hegyaljai borvidékhez is. Részint szőlőtermelésével, borkereskedésével, részint pedig a hordókészítés hagyományával is. A „gönci hordó” mint úrtartalom fogalomra vált az elmúlt századokban (136 liter!), mértékegységként szolgált. A városka főutcáján található Huszita-házat azért is érdemes felkeresni, mert a 15. századi huszitizmus hagyományain túl, megismerkedhetünk a helyi kézművességgel (hordókészítés, fazekasság stb.), valamint a 18-19. századi népi életmód néprajzilag hiteles tárgyaival, motívumaival is.

Abaújvár

Ha Göncről északnyugatra egy alsóbbrendű úton folytatjuk utunkat, akkor a viszonylagos kényelmetlenség a látvány szépségével kárpótol. Szinte érintésnyi közelségből látjuk a szomszédos Szlovákia településeit, s a távolban az egyre fenségesebben magasodó hegyeket. Abaújvár a történelmi Abaúj vármegye névadója. A honfoglalás előtti földvárma kővár épült, amelynek azonban ma már csupán a helyét lehet megtalálni. A kővár építetője minden bizonnyal Aba Sámuel lehetett, aki Szent István után rövidesen királya is lesz az országnak (1041-1044).

Érdekessége a helynek, hogy 1046-ban a kijevei fejedelemségből hazatérő Endre, Béla és Levente hercegek itt pihentek meg, s itt találkoztak az eléjük érkező

pogány lázadó, Vatha embereivel. Később Kálmán király is hosszan ostromolta a várat, melyet öccse, Álmos herceg (lengyel segítséggel) elfoglalt. Mindezek azt bizonyítják, hogy a vár az Árpád-korban komoly erősség lehetett. A tatárok sem tudták elfoglalni, IV. Béla is tovább erősítette. Később azonban jelentősége egyre csökkent. Ma is látható azonban a középkori eredetű, román és gótikus stílusjegyeket is hordozó mai református templom, amely valószínűleg a XIV. században épülhetett. A szentélyének északi falán látható freskótöredék valószínűleg Szent Lászlót ábrázolja. A kegytárgyak között egy gótikus kehely is található.

Hollóháza

Abaújvárról továbbhaladva érdemes megállni Kékeden is néhány percre, a gyönyörű barokk Menczel-kastélyt, s a hatalmas kastélyparkot is meg kell tekinteni. A kastély nyaranta az Abaúji Művészeti Hetek rendezvényei keretében koncerteknek is helyt ad. Hollóháza már a Zempléni-hegység belsejében található, az út valóban „regényes” tájon keresztül vezet. A község központjában könnyen megtalálható a híres porcelángyár, melynek történetét a közeli porcelánmúzeumban lehet megismerni. Már a 18. század végén megindult az edénygyártás, s a kis manufaktúra a 19. század végére országos, sőt európai hírnévre tett szert. A múzeumban idegenvezetést is lehet kérni, a kiállítás elrendezése egyébként jól áttekinthető. Érdemes alaposan végignézni a Szász Endrekerámia kiállítását. A világhírű művész hosszú időn keresztül készített képeket a hollóházi porcelántárgyakra.

Füzér

Hollóházát elhagyva azonnal láthatóvá válik a füzéri vár. A Nagy Milic közelében, amely a Zempléni-hegység magyarországi szakaszának legmagasabb pontja. Árpád-kori, tehát korai vár ez, bár nem tudjuk, hogy pontosan mikor kezdték építeni. II. Endre király már biztosan visszavásárolta a Kompolt nemzetség egyik tagjától és a sárospataki uradalomhoz csatolta. Az Árpád-ház kihalásáig királyi vár volt, majd különböző főúri családok magánbirtoka lett. A Perényiek építették tovább a román kori egyszintes épületrészeket, s tették többszintes várrá, véderőművé. Olasz stílusú bástyákat építettek, s ugyanolyan csipkefinom, gótikus faragványokkal díszítették a belső termeket, mint ahogyan például a sárospataki várban is láthatjuk. A várhoz fűződő legérdekesebb történet talán az, hogy Mohács után (1526) Perényi Péter évekig itt rejtegette a magyar királyi koronát. Sőt még az isztambuli fogságba is innen vitte magával. (Nem is került vissza, csak 1541-ben, amikor II. Szulejmán visszaadta Izabella özvegy királynőnek.) Füzér később a Báthoryaké, majd a Nádasdyaké, utóbb Thököly Imréné lett. 1683-ban Lipót császár felrobbantatta,

így a Rákóczi-szabadságharc idején már nem volt jelentősége. A romjaiban is monumentális és impozáns vár jelenleg is rekonstrukció, felújítás alatt áll. A tervek szerint a most felújítandó lakótoronyban a következő nyáron (2004) állandó történeti kiállítás is látható lesz. A pihenő-parkolótól egyébként turistát próbáló kissé meredek és nehéz emelkedő után juthatunk fel a várba.

Széphalom

A füzéri vártól Pálházán át Sátoraljaújhely felé menet, ez utóbbi város közelében található Széphalom. Itt élt Kazinczy Ferenc, a nyelvújítás vezére, a modern magyar nyelv és irodalom egyik megteremtője. Emlékmauzóleuma, amely ma valóságos kultúrtörténeti zárandokhely, a részben általa is telepített ősparkban található. A klasszicista stílusú épület a nagy író és nyelvújító valóságos életrajzi múzeuma, ismert és jelentős szobrokkal, festményekkel. Az épületet Ybl Miklós tervezte. A faragott kőből készült, ion oszlopfős templom homlokzatán a következő felirat olvasható: „Kazinczy Ferenc emlékének a hálás utókor.” A benne található szobrok közül kiemelkedik Ferenczy István fehér márvány mellszobra; a festmények közül pedig a terem nyugati falán látható Orlai Petrich Soma nagyméretű képe, amely Kazinczy és Kisfaludy híres találkozását örökíti meg. Az őskertben található a nagy író és felesége (Török Sophie) síremléke is. Petőfi kívánsága teljesült, aki 1847 júliusában egyik úti levelében Széphalomról a következőket írta: „Nevét megérdemli, mert festői szépségű táj. Különben pedig szent hely, szent az öreg miatt, kinek ott van háza és sírhalma. Kötelessége volna minden emelkedettebb lelkű magyarnak életében legalább egyszer oda zárandokolnia...” Kazinczy emlékmauzóleumában és a sírján az év minden szakában koszorúk százai hirdetik, hogy a hálás utókor nem feledte el a „szent öreget”. 2001 szeptemberében az ősparkban, a mauzóleum mellett lerakták a Magyar Nyelv Múzeumának alapkövét is. Reméljük, hogy a közeljövőben az épület is felépül, s kifejezi a nemzeti emlékezet őszinte tisztaságát.

Regéc

Ha az ismertebb (hisz nagy történelmi jelentőségű) városokon- Sátoraljaújhelyen és Sárospatakon ezúttal csak átutazunk, Tolcsva után a Zempléni-hegység belseje felé haladva, a „hutákon” át (Háromhuta, Óhuta) elérjük Regécet. A vár a település fölött gyönyörű földrajzi környezetben, egy vulkáni eredetű hegy tetején épült. Nagy, négyzetes tornya lakótorony lehetett. Különösen nagy belső területével, falvastagságával meghaladja a szokásos „öreg tornyok”

méreteit. Ez lehetett a regéci vár legkorábbi részlete, amely az 1285-ös (ún. kései) tatárjáráskor már biztosan állott. Építtetője valószínűleg a Baksa nemzetségbeli Simon fia György családja lehetett, a vár később a híres Aba Amadé (kiskirály) birtokába került, majd 1316-ban királyi vár lett, később pedig Boldogkővárhoz hasonlóan a Drugetheké, a hozzá tartozó falvakkal együtt. Majd a Rákócziak kora következett. Ez az időszak a vár legfényesebb, legjelentősebb korszaka is egyben. Már I. Rákóczi Ferenc is gyakran megfordult itt, halála után pedig özvegye, Zrínyi Ilona az öthónapos csecsemővel – a későbbi II. Rákóczi Ferencsel, a méltóságos fejedelemmel – ide költözött. A gyermek Rákóczi itt nevelkedett ötéves koráig. Ekkor már hatalmas kiépítettségű vár volt Regéc, hosszan elnyúlva, mindkét végén egy-egy hatalmas, négyzet alapú toronnyal. A lakótorony elé rondellát, az elé pedig kapuudvart is építettek. 1715-ben (a szabadságharc leverése után) mint gyűlöletes Rákóczi-vár, a Habsburgok bosszújának esett áldozatul: felrobbantották, illetve falait lerombolták. Napjainkban a javítás, a helyreállítás munkájának nyomai láthatók, reméljük, hogy ez a múltbeli dicsőségről mesélő várrom megmenekül a végleges enyészettől. Amikor a vár udvarán vagy falain járunk, jusson eszünkbe: a nagy Rákóczi lába nyomán járunk, a maradék kövek róla is szólnak. Gondoljunk bele: a nagyságos fejedelem ezen a várudvaron tanult meg járni, itt kezdett először beszélni, első tanítója itt kezdte el tanítását, nevelését...

Zempléni-hegység

Hazánk viszonylag érintetlen és háborítatlan terület. Távol esik fővárostól és nagy ipari centrumoktól, s részben ez magyarázza turisztikai feltáratlanságát. A Hernád, a Bodrog és az országhatár által határolt háromszögnek természetvédelmi szempontból legértékesebb részeit fedi le a Zempléni Tájvédelmi Körzet, illetve a már ismertetett Tokaj - bodrozugi Tájvédelmi Körzet.

A Zempléni Tájvédelmi Körzet 1984-ben alakult 26 496 hektáron. 18 község (Arka, Boldogkőváralja, Bózsza, Fóny, Füzér, Gönc, Göncruszka, Háromhuta, Hollóháza, Kishuta, Komlóska, Makkoshotyka, Mogyoróska, Nagyhuta, Nyíri, Pusztafalu, Regéc, **Telkibánya**) közigazgatási határát érinti, s ebből 5 község (Háromhuta, Hollóháza, Füzér, Mogyoróska, Regéc) belterülete esik részben vagy egészben a védett területre.

A tájvédelmi körzet jellegét és az ebből adódó gondokat is alapvetően meghatározza az a tény, hogy területének mintegy 85%-a erdő. Talán épp ennek köszönhető, hogy relatív nyugalmát, zavartalanságát mindmáig sikerült megőriznie. S őrzi ezt nemcsak a növény- és állatvilág egységében, de az emberek gondolkodásmódjában, a történelmi múlt iránti tiszteletünkben is.

A tájvédelmi körzet két - földrajzilag jól elkülönülő - részre tagolódik. Ezek lényegében a hegység két alapvető tájához tartoznak. Északon a kisebb rész a Nagy-Milichegycsoport, míg délen a központi zóna, a háromhutai hegycsoport részeit foglalja magába. A hegység peremvidékei, valamint a Hegyköz medencéje elsősorban az évszázados - s korunkban egyre inkább erősödő - antropogén hatások miatt maradtak ki a tájvédelmi körzetből.

A Zempléni-hegység vulkáni eredetű. Lényegében a fiatal, mintegy 12-15 millió éves eruptívumokból áll, melyeket sorozatban a felszínen vagy felszínközélen találunk. A vulkáni működés során kezdetben a riolit, majd az andezit, dácit, illetve ezek tufái jöttek a felszínre. A nagy erejű kitérőrések révén helyenként 100-200 m vastagságú tufafelhalmozódások keletkeztek

Az egységesnek mondható földtani felépítés ellenére a földfelszín közelében előforduló ásványlelőhelyeken változatos s talán inkább érdekes, mint értékes kőzetanyagot találunk (kvarckristály, jáspis, obszidián, az opálok számtalan színváltozata stb.) Az értéket a nemesfémbányászat jelentette **Telkibánya** környékén. Ez a kis falu XIX. Század közepéig a virágzó bányavárosok sorába tartozott. A dúsabb telérek azonban elfogyta, s a kutatófúrások azóta sem erősítették meg az újabb, gazdaságosan művelhető lelőhelyek létezését. Az arany és ezüst bányászatának tárgyi emlékei - kutatóárkok, tárók - kívül esnek a tájvédelmi körzet határán.

A vidék jellegzetes kőzetfelesége a perlit. Ezt a furcsa, morzsolható kőzetet már évszázadokkal ezelőtt is hasznosították itt élő elődeink az üvegyártásban. Ma az építőiparban játszik fontos szerepet. Magas hőmérsékleten duzzasztva eredeti térfogatának 12-15-szörösét éri el, s ezáltal kiváló szigetelőanyaggá válik.

Érdekes jelenség a hegységben az ún. "kötengerek" képződése. Kialakulásuk kezdete a jégkorszak idejére tehető, de az eróziós, mállásos folyamatok eredményeképpen napjainkban is tart. Lényege, hogy a viszonylag sekélyebb rétegben megszilárdult andezit a fagy fokozata aprózódás hatására kisebb-nagyobb blokkokra, kőtuskókra esett szét. Ilyenek a Péter-mennykövek, a Szarvaskő, a Pengőkő környéke, a boldogkőújfalui kötenger stb.

A tájvédelmi körzet területe nagyobb részt magas fekvésű, éghajlata hegyvidéki jellegű. A Kárpátok közelsége, a magashegyvidéki klíma közvetlen hatást gyakorol az éghajlat itteni alakulására. Ennek megfelelően - a viszonylag sok nap-sütés ellenére - a nyár hűvösebb, csapadékosabb, a tél hidegebb, mint hazánk egyéb tájain. A kárpáti klíma érvényesülését szembetűnően mutatja néhány számadat. Míg a Bodrog parti Sárosptak környékén az átlagos évi középhőmérséklet 10,1 C .Hasonló értékeket kapunk a csapadékeloszlást illetően is. A hegyaljai 450 mm-es évi átlaggal szemben az északi határvidéken és a központi zóna magasabban fekvő területein a csapadék mennyisége a 850 mm-

t is eléri. Természetesen az éghajlat ilyen jellegű változása közvetlen hatással van a növényvilág alakulására, s ezen keresztül a hozzá szorosan kapcsolódó állatvilág összetételére is.

A tájvédelmi körzet területén jellemzően fás növénytársulásokat találunk. A sziklás, kőkibúvásos hegytetőkön a hársas - kőrises - berkenyész sziklaerdők jelennek meg. Elegyként fordulnak elő a juharok, a vad gyümölcsök és a nyír, mely utóbbi - erdőgazdasági szempontból kevésbé értékes - elegyetlen állományokkal mesés tájképi értékű erdőfoltokat alkot. A sebes sodrású hegyi patakok hűsége követője az égeresek kanyargó sötétzöld sávja. Meghatározó szerep jut ma már a mesterségesen betelepített fenyveseknek, melyek egyre nagyobb területet foglalnak el az őshonos fajok rovására.

A fás társulásokon túlmenően jelentős tájalakító szerepük van többnyire középkori eredetű hegyi irtásrétegeknek. Fajösszetételükben bizton jelzik a Kárpátok közelségét. Fennmaradásukat az évszázados gazdálkodási módokat, a jelentős állattartásnak és az ebből adódó rendszeres kaszálásnak köszönhetik. Az irtásrétek pazarló virágbőségével el is jutottunk a tájvédelmi körzet - botanikus szemmel - legértékesebb növényegyütteséhez, a lágyszárúakhoz. Páratlanul gazdag hegyi rétfői a szibériai nőszirom, a réti kardvirág (amely a kertészeti kardvirág őse), 14 orchidea faj és egyéb növényritkaságok tömegeinek szolgálnak élőhelyül. Fennmaradásuk csak további rendszeres kaszálással lehetséges.

A hegyi rétek mellett rendkívül gazdag a zárt erdők lágyszárú növényvilága is. A kárpáti bükkösök kora tavaszi, tömegesen fellépő virága az ikrás fogasír, mely hazánkban ezenkívül csak az Aggteleki Nemzeti Parkban fordul elő. A bükkösökben, de a telepített lucfenyvesekben is találkozhatunk a kárpáti lucosöv jellemző körtikefajaival. Itt van az egyvirágú körtike legjelentősebb hazai előfordulása. Az ernyős körtike több száz példányos termőhelye hazánkban génrezervátumnak tekinthető. A savanyú talajokon rendkívül gazdagon tenyésznek a korpafüvek. A kapcsos, a kígyózó, részeg és lapos korpafüvek helyenként közösen alkotnak szőnyeget. A savanyú rioliton a moháknak mintegy 200 fajtát írták le, s ebben számos olyan van, amely hazánkban csak itt fordul elő. Az üde gyertyános-tölgyesek tavaszi virágzóanyagát az ujjas keltike, a galambvirág, a berki és a bogláros szellőrózsa tömege adja. Tölgyesek ritka bennszülött növénye a Schudic tarsóka, amely a terület egykori kiváló erdőmérnökéről kapta nevét. A száraz tölgyesekben "gyepet alkot" a fekete áfonya, amelynek kiterjedt foltjaiban elszórtan találkozhatunk a nálunk ritkaságnak számító piros bogolyjű, örökzöld levelű vörös áfonyával.

Szörfűgyepeken, szilagyepéken gyepalkotó a - Kárpátokban gyakori, nálunk igen ritka - juhesenkesz. A Lackó-hegyen, sziklai mohapárnákban előforduló speciális tőzegmohafaj egyedülálló hazánkban. A füzéri várhegy szilikát szilagyepéi számos növényritkaság őrzői. Uralkodó növénye a szilai csenkesz és a

magyar kőhúr. Botanikai ritkaság a hegyi kötőrófű és a szirti páfrány előfordulása. A sziklafalokról tavasszal messze virít a sziklai ternye élénksárga virága, míg a déli, keleti kitétettségű, ellaposodó gyepekben lila, sárga, fehér színekben pompázik a törpe nőszirom virágzónyege. A mintegy 7000 évvel ezelőtti melegebb időszak emlékét őrzi a kárpáti jellegű, reliktum gyöngyveszős növénytársulás.

A sziklai termőhelyek ellentétéként megtaláljuk a tájvédelmi körzet területén a forráslápokat és a mélyebb fekvésű völgyek ellaposodó, láprét jellegű területeit is. Az előbbieket reprezentáns képviselője a mogoróstatetői forrásláp és fűzláp, amely többek között a mocsári nőszirom, a mence -patak menti tőzegmohás láprét kísérő növényritkaságai a töviskés sás, tőzgepáfrány, a fehér májvirág és több lombosmohafaj. A völgy mentén több helyütt kisebb állományai találhatóak a gyapjúsásnak, s a patak menti égeres hazánk legszebb, leggazdagabb struccpáfrányos lelőhelye.

A tájvédelmi körzet kárpáti jellegű flórájához kapcsolódóan állatvilága is rendkívül gazdag és változatos. A gerinctelenek közül számos, nevezetesen kárpáti és szarmata jellegű csigafaj és itt. Reprezentatív képviselőjük a z óriás kárpáti kék meztelen csiga, amely 20-25 cm-t elérő, sőt meghaladó méreteivel, égszínkék, türkizes színárnyalataival kitűnik a többi közül. Nedves, nyirkos közegben, eső után találkozhatunk vele. A lepkék között több magashegységi, szibériai elterjedésű faj fordul elő, amelyek hazánkban ritkák. Ide tartoznak egyes szövő-, araszoló- és bagolyféle fajok, amelyek - igen szórványos előfordulásuk miatt - többnyire csak tudományos nevükön ismertek. Hasonló a helyzet a szitakötők, tegezések, kérészek, álkérészek több fajával is.

A bogárfajok számos nevezetességével büszkélkedhet ez a táj. Gazdag fajlistával képviseltetik magukat a futóbogarak, mint a pompás futrinka, a kárpáti és zempléni futrinka. Ezek a színpompás ragadozó bogarak - rejtett életmódjuk miatt - csak elvétve kerülnek az ember szeme elé.

Látványban nem kevésbé izgalmas csoport a cincéreké. A hőscincérek, a hegedülő csercincér, a nyárfacincér, a virág-, a korong-, a gyalog-, a töveses cincérek mellett - mind kisebb számban - előfordulnak az igen elegáns megjelenésű havasi cincér vagy a csíkos cincér egyes példányai is. A szarvasbogár ma még nem számít kurióznak, de a hasonló méretű orrszarvú bogár már csak nagy ritkán kerül szem elé.

Előfordul itt a hüllők és kételtűiek legtöbb hazai faja. Ez utóbbiak közül talán a foltos szalamandra és az alpesi göte egy sajátos alfaja érdemel külön említést. A hegyvidék jellegzetes békái a gyepibéka és a sárgahasú unka.

Legnagyobb méretű gyíkunk, a zöldgyík, nem ritka. Rokona, a törékeny kuszma vagy lábatlan gyík külső megjelenésében igen hasonlít a kígyóhoz, de mozgó szemhéja azoktól biztosan megkülönbözteti.

Leggyakoribb kígyó az erdei sikló, amely néha igazán impozáns méreteivel kelt riadalmat. Idős példányok elérhetik, sőt meghaladhatják a két métert, s ehhez mérten tekintélyes törzsvastagsággal is rendelkeznek. Szorult helyzetében - ha megfogják - bátran támad és "harap". A vízisikló meglehetősen gyakori, ellenben rézsiklóval már ritkán találkozhatunk. A "negatív népszerűség" csúcspontján a keresztes vipera áll. Ritkán mutatkozik, átlagos erdőt járó aligha találkozunk vele. Az iránta érzett indokolatlan és oktalan gyűlöletnek legtöbbször a jóval gyakoribb és ártalmatlan siklófélék esnek áldozatul.

A nagy területű, zárt erdőknek igen gazdag a madárvilága. A fészkelő fajok listáján több fokozottan védett faj szerepel. A legnagyobb európai sas egyike a parlagi sas. Fő eledele a természetéhez képest meglehetősen kicsi ürge és a hörcsög. Félteve őrzött fészkelő madarunk. A hasonló méretű szirti sas gyakori vendég a hegyvidéken. Étlapján jóval "komolyabb" zsákmányállatok szerepelnek, mint pl. vadmalac, szarvasborjú, róka, kutya stb. Hazai fészkelése nem bizonyított. A kisebb termetű békászó sas is szórványosan fészkelő. Egyik legértékesebb és legszebb madarunk a kerecsensólyom. Sajnos évről évre kisebb számban költ a területen. Ritka kóborlóként a vándorsólyom is feltűnik olykor, megpillantása élményszámba megy. A közönségesnek mondható egerészölyv mellett igen szórványosan fészkel a kígyász- és a darázsölyv. A baglyok közül az uhu és a csaknem olyan méretű uráli bagoly képviseli a legnagyobb eszmei értéket. Ritka fészkelő a fekete gólya és császármadár. Gyarapodó nagyságú fekete harkály ma már nem számít különlegességnek az alig 1-2 párból álló vízirigó-állomány.

A tájvédelmi körzet területén számos védett emlősfaj él. A menyétfélék - nyest, nyuszt, hermelin, menyét, görény, borz - jóformán felfedezhetetlenek. Jelenlétükről leginkább csak a friss hóban hátrahagyott nyomaik árulkodnak. A velük való találkozás csak a véletlen műve lehet.

A vadmacska az érintetlen, idős erdők lakója. Igen óvatos, rejtett életet él. Másik macskaféle ragadozója a hegyvidéknek a hiúz. Kedvező feltételeket találva terjedőben van. Védelme azonban - az ugyancsak visszatelepíteni látszó farkassal egyetemben - nem megoldott, mert a tiltó paragrafus önmagában kevés az emberi tudat formálásához.

Jelentős anyagi és eszmei értéket jelentő a vidék nagyvadállománya. Megtalálható még a kárpáti "A" típusú gímszarvas, melynek trófeája igen előnyös tulajdonságú (viszonylag nagyobb szárhossz és vastagság, arányos forma, szép szín és gyöngyözés, erőteljes, többágú korona). A vaddisznóknak egy sajátos állománya és a területen. Jellemzője a külső jegyekben is megnyilvánuló alkalmazkodás a s zordabb körülményekhez, és a két nagyagyar által formált, csaknem szabályos kör alak. A század elején betelepített muflon már meghonosodott és szépen fejlődik a hegyvidéken, de a kemény telek megtizedelik állományát.

PROGRAMOK

2005. június 22. szerda

Vándortábor indul 14.00 órakor Sárospatakról. (Külön kiírás 4.sz. körlevél)

A Zemplén 700-as csúcsai nyitótúra.

A túra 7.30 órakor indul Fony-ból. Megközelíthető a Miskolcra 15.05-kor induló személyvonattal Szerencsig, ott átszállva a 6.05-kor induló személyvonatra Abaujszántóiig, ahol csatlakozás van a Hidasnémetiig közlekedő személyvonathoz. (Miskolcon szállás szükséges!)

Útvonal: Fony – Rezső bácsi kútja – Gergely hegy – Nagy Szárkő – Kerek hegy – Szárkő – Bács hegy – Fehér kúti eh. – Nagy mocsaras – Súlyomkő – Borsó hegy – Téglás kő – Amadé várrom – Telkibánya.

Táv: 26 km; szint. 1100 m

Túra vezető: Farkas András VTBK Bánrévé

2005 június 23. csütörtök

Hosszú túra (Zemplén 700-as csúcsai):

Telkibánya – Osva völgy – Solyos Rostalló Ördög völgy – Mlaka-rét – Súlyomkő – Nagy Péter mennykő – Pengő kő – Tokár tető – Nagy bekecs – kerékkötő – Dorgó tető – Bekő-hegy – Hemzsó bérc – Resztelt-bérc - Telkibánya

Táv: 32 km; szint. 900 m

Túra vezető: Farkas András VTBK Bánrévé

Közép túra:

Telkibánya – Hatvanas nyereg – Nagy Farkashegy oldala – Kögát bérc – Bohóc-rét – Gyertyán kút – Tábla-bérc oldala – Telkibánya

Táv: 15 km; szint. 500 m

Túra vezető: Vilma néni MVSC

Rövid túra: Indulás: 7.30 órakor! (kisvonat 8.10 órakor indul)

Busszal Pálházaig – kisvonattal a Kemence patak völgyében Kókapuig onnan gyalog a Kókapu – Rostalló – Súlyomkő – Solyos – Kutyaszorító – Osva völgye – Telkibánya útvonalon.

Túra vezető: Szögi Lajos MVTE

Buszos túra:

Ismerkedés a Ny. Zemplén látnivalóival – Hollóháza, Kéked, Abaujvár, Gönc, Vízoly, Tolcsva, Komlóska, Regéc

Túra vezető: Kovács László alias Kokó VTBE

TELKIBÁNYAI SALÁTA

Kerékpáros túra:

Tekergések a Zemplénben épített és dózer utakon.

A túrát a VTBK Bánréve kerekesei szervezik, a túra kiírását a tábori hirdető-táblán ismertetjük

Táv: 70-80 km; szint. Max.800 m

2005. június 24. péntek

Hosszú túra (Zemplén 700-as csúcsai):

Telkibánya – Cserepes – Pányok – Kéked – Szurok-hegy nyaka – Mokriwa – Kelemenbérc – Bodórét – Nyerges hegy – Hajagos – Herman-ház tető – Nagy Milic – Kakas bérc – Füzéri vár – Füzér – Torok – Hollóháza – Hármashatár – Pap erdő – Telkibánya.

Táv: 33 km; szint. 1200 m

Túravezető: Farkas András VTBK Bánréve

Közép túra:

Gönc – Borsóhegy – Cicés-rét – Amadévár – Pálos kolostorrom - Telkibánya

Táv: 14 km; szint. 600 m

Túravezető: MVSC

Rövid túra:

Ismerkedés Telkibányával, az ércbányászattal, kőzetekkel, helyi hozzáértő segítségével. (a program még szervezés alatt)

Érdeklődés esetén: az előző napi kisvonatos túra megismételhető.

Kerékpáros túra:

Érdeklődés esetén: a bánrévei kerekesek vállalnak túravezetést.

Buszos túra: Lásd: előző napi program!

2005. június 25. szombat

VASUTAS KUPA természetjáró túraverseny Külön kiírás szerint.

Hosszú túra: Országos Kéktúra utolsó szakasz.

Hollóháza – Bodó-rét – nagy-Milic – Füzér – Bózsva.

Táv: 24,4 km Szint: 800m

Közép túra:

Telkibánya – Mátyás király kútja – Veresvíz forrás – Veresvízi bánya – Csengő-kút – Csengő bánya – Teréz tó – Mátyás király kútja – Telkibánya.

Táv: 13 km Szint: 150m

Túravezető: Vörösmarty Műv.Ház. TBK

Rövid túra:

Ismerkedés Telkibányával, az ércbányászattal és kőzetekkel helyi hozzáértő segítségével, a túra kiírását a tábori hirdető-táblán ismertetjük

2005. június 26. Vasárnap : Hazautazás

TELKIBÁNYAI SALÁTA

PÁLHÁZAI KISVASÚT

Története: Magyarország legrégebbi erdei vasútja. Ősét a lóüzemű görpályát – korábban így nevezték - 1888-ban építette Károlyi gróf Pálházától, - ahol fűrészmalma volt - a Kőkapui vadászkastélyig (Ez 7 km hosszú volt). A grófi család több mint 200 éven keresztül végzett erdő- és vadgazdálkodást a területen. A vasút fő profilja az erdőben kitermelt faanyagnak a fűrészmalomba szállítása volt. A 700 mm nyomtávolságú vasút terveit Karomy Jusztinian (vagy másik források Pekár néven említik) erdőmérnök készítette. A pálya Kőkaputól folyamatosan lejtett (5-21 ezrelék) így felfelé az üres kocsikat lovakkal (egy ló=5 üres kocsi) vontatták, lefelé elég volt a rakomány önsúlya és a gravitáció, a kocsikat csak fékezni kellett. Az építés költségei 17 ezer forintra rúgtak. Ebben benne volt a 4 db fékes, a 6 db sima kocsi, a repülővágányok, 5 kg/folyóméter súlyú sínek és végül egy 4664 m² kiépített rakterület. Tizenhárom évvel (1901) a megnyitás után alagutat fúrtak a kőkapui kastély alatt. Így a fővonal 11 km hosszúságú lett. Az új végállomás „Susulya” lett. Elágazó szárnyakat a komlói és a Határvölgybe is építettek (Lókosár, Rostalló, Háromforrás). Mérföldkő a vasút életében 1902, amikor üzembe helyezték az első gőzmozdonyt, azonban ez igen rövid életű volt, mert az 1906-os erdőtűz után visszatértek a lóvontatásra. Az első világháború után fellendülés volt tapasztalható ezt segítette az 1924-ben épült Sátoraljaújhely-Füzérkomlós gazdasági vasút megépítését követően. Ez 760 mm-es, gőzüzemű iparvasút volt. 1948-ban korszerűsítették a pályát és 760 mm-re bővítették a vágány hálózatot. Ez megszüntette az átrakodás veszteségét. 1956-ban merült fel a személyforgalom megindításának a gondolata. Ennek érdekében korszerűsítették a hálózatot 12-14 kg/folyóméter súlyú síneket fektettek le, a tengelynyomást 3,5 tonnára emelték és megérkezett az első C-50-es. A személykocsikat – mintahogy már megszokhattuk - helyileg tákolták. A Sátoraljaújhely-Füzérkomlós csatlakozás azonban 1980-ban megszűnt. Ez a megszűntetés nagy hatással volt a kisvasútra. Az erdőgazdaság – szerencsére – 'csak' üzemszünetet rendelt el. Ez a szünet 9 évig tartott. Ekkor 1989-ben társadalmi összefogással újjáépült a 7 km-es szakasz és augusztus 15-én adták át a nagyközönségnek. 1990-ben a vonal 1 km-el gyarapodott, majd 1996-ban 1,2 km-el Pálházáig. Jelneleg a kisvasút csak turisztikai céllal üzemel éves forgalmuk körülbelül 40-50 ezer utas. Mindezt 3 db C-50-es (C01-401, 402, 403) ugyanennyi zárt, 5 fedett-nyitott és 1 nyitott személykocsi bonyolítja le. A Pálháza-Ípartelep állomáson megtekinthető még egy kiállított gőzmozdony az Erdészeti és Kisvasúti múzeum mellett. Túrázóknak ajánlom, a Regéci és a Füzéri várat. Széphalomban a Kazinczy mauzóleumot, Hollóházán a porcelánmúzeumot.

Közlekedik: április 10-től október 24-ig. Valamennyi vonat 2. osztályú kocsikkal közlekedik.

TELKIBÁNYAI SALÁTA

EGY KICSIT „SZÁRAZRA” SIKEREDETT EZ A SALÁTA. LEÖNTJÜK EGY KIS VASUTAS HUMORRAL J)))

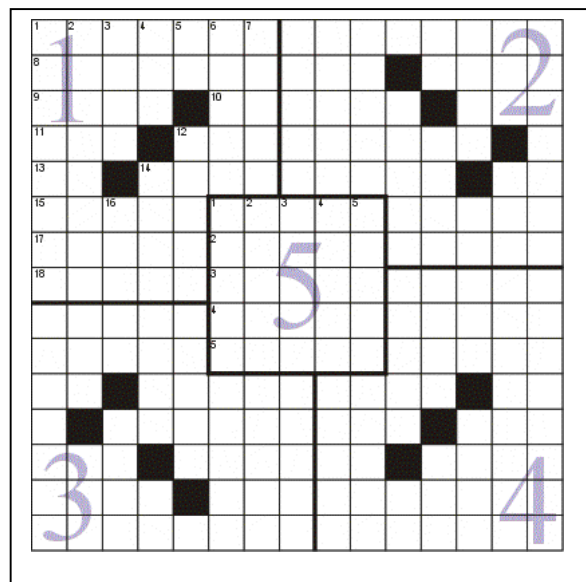
De....nem feledjétek !!!!!

Mottó: Kétféle ember van: normális és turista.

Nincsenek régi viccek, csak öreg turisták. Egy újszülöttnek minden jelzés és minden vicc új

- Hosszú autósor várakozik a sorompó előtt. Egyre többen dudálnak türelmetlenül. A bakter megunja, kijön a házból, és méltatlankodva odaszól az autósoknak:- Mit idegeskednek? Hát tehetek én arról, hogy a vonat két órát késik?
- János bácsi felmutatja a vonatjegyét a kalauznak, mire az így reagál:
- De hiszen ez egy gyerekjegy! János bácsi:
- Na, látja, most derül ki, hogy milyen nagy késésben van ez a szerelvény!
- A kalauz benyit a fülkébe, és kéri a jegyet. Az utas keresi, keresi, de nem találja.- Nem baj, uram - mondja a kalauz -, majd később visszajövök. Mire az utas: - Csak maradjon, kalauz úr, meg kell találnom a jegyet, mert különben nem tudom, hova utazom...
- A csikszeredai állomásra berohan a csiki góbé, de nagyon sietett, mert a vonat már beérkezett az állomásba.Kérek egy jegyet nagysága!Hova? Ide a markomba ne! de siessen mert indul a vonat!
- Ül a vonaton két szőke. Amikor odaér hozzájuk a kalauz megszólal az egyik:- Elnézést, elvisz engem ez a vonat Sopronba?-Sajnálom hölgyem. Ez a vonat Debrecenbe megy.Mire a másik szőke:-Jujj de kár,és engem?
- Vasutas gyerek első napja : Vasutas fia első nap sugárzó arccal megy az iskolába.Az iskolai nap végeztével már nem olyan lelkes a gyerek. Meg is kérdezi az apja:- Na milyen volt az iskolában, fiam?- Édesapám! Átverés az egész. Bemegyek, ki van írva az ajtóra hogy első osztály, közben meg odabent fapadok vótak.
- A vasutas jól beiszik a lagziban. Este pityókásan felül a motorra, maga elé ülteti az egyik gyereket, a hátsó nyeregbe a feleségét a másik gyerekkel. Csalinkázva el is indul. Addig nincs baj, amíg a kertek alatt kacsázik, de az országúton lemeszeli a rendőr. Mire a vasutas:
- Nem látja, jóember, hogy már nem fér föl!?
- Két vasutas beszélget: - Te Pityu, én tegnap úgy berúgtam, hogy majdnem lekéstem az ágyam! - Lekésni az ágyat? Az lehetetlen! - Már hogy lenne lehetetlen? Alighogy felszálltam, rögtön elindult...
- -Én a Budapesti Állami Bakteriológiai Intézet munkatársa vagyok. - No, a katonaságnál nem kell ilyen hosszán beszélni - szól rá az őrmester. Mondja csak röviden, hogy vasutas!

TELKIBÁNYAI SALÁTA

4.Gusztus

5. Gyertya anyaga

1.HAGYOMÁNYOS

VÍZSZINTES : 1.mezőgazdasági eszköz.8.Irodalmár.9.Bajból kiszabadít.10.Cseh autók jelzése.11. Egyenes helyszíni közvetítés.12.1840 körül meghalt, nagytestű futómadár.13. A föld felé.14. Nélkülözhetetlen.15. Homo sapiens.17.Frissítő ital készül belőle.18.Zamatot keres.

FÜGGŐLEGES : 1. Teoretikus. 2. Analizál.3.Szép....., költő, újságíró (1844-1953).4.Mely személyt.5.Akác darab ! 6.Ablakot tisztít. 7. Gyümölcsöt szárít.12. Víz alá bukik.14. Ruhatisztító eszköz.16. Szív felőli oldal.-

3. ABC-BEN FOLYAMATOSAN

VÍZSZINTES : AÁKST, EÉLT,AIR,AAKORSSV, ÉLÖRS,UZ,AÁDSZ,ÁILLOZ,ÁDK,DÉIL,

FÜGGŐLEGES: DEÓSSTZ, ÁÉLRV, AÁDIL,ÁRU,AÁT,LS,EIKR, ÉKSZ,LO,ADOSZ,

4. MEGKEVERTÜK:

Megkülönböztetésre szolgál.- Összecseng a versvég.- A tallium vegyjele.- Izraeli lelkész.- Fenyítés.- Napforduló.- Francium vegyjele.-Erre a helyre passzol.- Személygépkocsi.- Angol férfinév.- Textil ipari nyers anyag.- Sérülés.- Isteni eledel.- Tűzön perzsel.- Don partjai!-Athéni levegő !-Kocsma, söntés .-Számszerű tény.- Vegetál.-Galambféle madár.- Színházi alkalmazott.

2. PLUSZ EGY POÉN

Két betűsek : EG, LA, ND.

Három betűsek : AGA, ÁRT, ELN, ORR

Négy betűsek : BAKA, DIÁK, DIRI, ÉLET

Öt betűsek : ADÁCS, AGAVÉ, CELLA, SÉ-TÁL, RAKAT, STAND, ZABOS

Hat betűsek : ÓVADÉK

Hét betűsek :KITAGAD

Nyolc betűsek : ZA-RÁNDOK

5.BŰVÖS NÉGYZET

1.Tevékeny

2.Mintegy, szinte

3.Iskolai eszköz